

Pečky v době nové. x)

Fr. Volák:

I.

Ještě ku konci XVIII. věku byly Pečky Podblatné nepatrnou bezvýznamnou vesničkou se 2 dvory, 4 krčmami a 71 domkem*); vesnička, kromě samoty Kandie, byla rozložena kol dnešního Žižkova náměstí, Havlíčkovy ulice a na Bačově. Jak v Havlíčkově ul., tak i na Bačově najdeme ještě dnes staré dřevěné domky, došky kryté (čís. pop. 13, 14, 77, v Havlíčkově ul., 53, 54 a 55 a j. na Bačově), jež ukazují, jakou výstavnost větší část vesnice měla. Poloha tehdejších obou dvorů není dosud spolehlivě zjištěna; jeden z nich pravděpodobně stál za dnešní radnicí (tzv. Třebízského nám.), zde dodnes lid „ve dvoře“ říká; tento dvůr byl asi pak rozdělen na familie a tak zanikl. Pečky mívaly 4 krčmy; v hostinci „u Lva“ na náměstí se zachoval název „hospody svojšické“, hostinec „Libuše“ název „krčma“ (asi poděbradská); hospoda radimská byla v domě nyní čp. 356 označením (obchodník Jos. Marek), pak hospoda zvaná „U tří kulí“, nyní továrny Hago vedle Sokolovny, která však jest pozdějšího data. Samota Kandie drží od pradávna své jméno i místo. Totéž platí o obou mlýnech; o dolním nebylo mnoho záznamů nalezeno, v poznámkách řid.uč. Ant. Zikmunda stojí, že mlýn ten byl založen v XV. stol., v XVII. stol. zakoupen radimským panstvím, r. 1789 moderně upraven. Za to však mlýn horní vyskytuje se ve starých zápisech často; mlýn ten patřil k obci radimské a teprve roku 1925 byl ku katastru pečeckému přidělen. Školu Pečky neměly; ze soukromé zámecké školy v Radimi byla ku konci XVIII. století zřízena škola veřejná, do níž docházely také děti z Peček Poblantních, Dobřichova, Chotutic; Chválovic a Tatců. V Pečkách byla po nějaký čas soukromá škola v době Josefské, později chodily děti z Peček do farní školy v Dobřichově až do roku 1805, kdy byla škola zřízena v Pečkách. První tato škola v Pečkách byl baráček se dřeva sroubený, stál při strouze Kocandě (dnes již neexistující) asi ve střední části domku, nyní čp. 76 označeného (Marie Kosinové) byl doškami krytý s jedinou školní světnicí pro 109 dětí. Prvním učitelem byl zde ustanoven vysloužilý voják kaprál Václav Železný; jeho služné činilo 104 zl. 48 kr. a platily na ně: obec pečecká 40 zl., panství poděbradské 30 zl., panství radimské 20 zl., panství černokostelecké 8 zl., panství svojšické 6 zl 48 gr. Patronát školy přijala obec. Po roce nařídilo gubernium, aby byla vystavěna škola nová o 2 třídách a učitel aby si zjednal pomocníka. Roku 1823 byla rozvržena stavba této nové školy o 1 patře, zděná se 2 třídami a bytem pro učitele a jeho pomocníka; náklad činil 11.523 zl. V této budově se učilo až do roku 1877, nyní dům ten náleží pečecké rafinerii cukru (čís. pop.. 89 n nádraží), Poměry učitelů v oněch dobách osvětluji některé poznámky dodnes zachované. Roku 1812 stěžuje si pečecký učitel Jan Šámal vikáři, že mu dosud „solare“ 6 zl. 48 kr., ani 6 zl. Za sáh dříví nebylo zapláceno a stížnost svoji končí takto: „Jako oslátka k oslici, kuřátka k slepici, dítky k otci a matce outočiště mají, jako ptáčátko, který při skromné potravě v kleci zavřeno jest, tak i já obracím se k vaší velebnosti.“ Služné pomocníkovi učitelskému stanovil učitel kontraktem. Dle vikariátního archivu poděbradského z roku 1819 přijímá pečecký učitel Jan Šámal učitelského pomocníka Jana Homolu a zavazuje se mu dáti, poněvadž posavad na pomocníka nic „pasírováno“ nemá, teplý byt, pořádnou stravu, postel a 20 zl. ročně. Vdově po učiteli Janu Šámalovi v Pečkách bylo roku 1837 vypláceno z důchodů 4 panství, v Pečkách se stýkajících, (leuně 8 kr., a to z poděbradského 4 kr., z černokosteleckého 1 kr., z radimského 2 kr., a ze svojšického 1 kr.; na to živila své 4 děti. O pečecké škole z roku 1845 vypravuje jeden z jejížáků: „V 1. tř. pamatují se na p.podučitele Lisku. Vyučoval písenky psát na velké papírové tabulce, též se učilo na slabikáři. V 2.tř. vyučoval p.učitel Kruml náboženství, čtení, psaní. počítání, popsání země, v sobotu se četlo vždy evandélium. Při zpěvu se zpívala císař. hymna a „Tluče bubenček“. Ve čtvrtek o „rekraci“ jsme do školy nechodili. Den před Sv. Třemi králi a o nich chodívali jsme s panem učitelem po chalupách, zpívali jsme a p. učitel psal.***) Za to obdržel mouku, vaření. Též jsme chodívali o sv. Řehoři po staveních pro p. učitele; to jsme dostali vajčka. Panu učiteli jsme pomáhali při sklizni sena, p. faráři jsme vy tahávali koukol z obilí a za to jsme dostali po groši šajnů, tehdejší 3 kr.“ Silnice v dnešním slova smyslu Pečky koncem XVIII. století a začátkem XIX. století neměly. Dle poznámek Zikmundových byla nejbližší silnice tzv. Lipská, stavěná za Marie Terezie; silnice ta vedla z Vídně přes Kolín, Dobřichov, Tatce, Poříčany, Brandýs, na Ústí n. L. a odtud přes Drážďany do Lipska. Touto silnicí jezdívali známí formani bratří Fetrové z Prahy do Vídně a Terstu, odkud se po půl roce vraceli s jižním ovocem, vínem ap. Měli 62 páry koní. Po dostavění silnice erární z Prahy do Poděbrad (přes Sadskou) roku 1811 začalo se uvažovati o připojení Peček a tak byla zřízena silnice r. 1829, která u Přední Lhoty do oné ústila. K stavbě okresní silnice do Radimě došlo až r. 1857, do Sadské roku 1859 a do Ratenic teprve roku 1877. Před tím vedly do sousedních osad jen cesty polní, tzv. cesty vozové a pěšiny. Také rolí nebylo tolik; ves Pečky byla z velké části obklopena pastvinami a lesy, dílem selskými, většinou ale panskými. Dvě pastoušky, jedna panství poděbradského, druhá panství radimského, byly chudým obydlím pasáků, nazývaných „slouha“, kteří v letní době honívali dobytek z celé vsi na pastvu, svolávající ho zabušením na vrata a prozpěvováním různých říkánek. Zikmund zaznamenává z vypravování sedláka Řeholy tyto: „Anka vospalá, požen do stáda krávy a telata, kozy a prasata“, nebo „dej pánhů dobrytro, vyžeňte prasata, pak krávy“ a také jen: „dobrytro — prasata — krávy“. Patrně rozlišoval svá volání dle osob a jich postavení a štědrosti. Na trhy jezdívalo se do Jičina, kde se konaly pravidelně v pondělí; cestu nastoupili pečečtí již v neděli, aby v Jičině přespali, tam prý

však mnohdy karbanili mnozí celou noc a domů někdy s prázdnou kapsou se vraceli. — Dle Zikmundových vyprávění dobýval se v Pečkách také „sanytr“, a dolík u tovární vodárny dnešní poblíž dolního mlýna (dnes již zastavěný), nazýval se „sanytrovna“. Zřízenci, tuto práci konající, měli právo jako státní zřízenci, vydobýti „sanytr“, kdekoli se objevil a škody tím způsobené nahraditi.

II.

Rozvoj Peček měl svůj základ ve stavbě prvé státní dráhy v Čechách, budované směrem od Olomouce přes Čes.Třebovou, Pardubice, Kolín na Prahu. Dráha v Pečkách byla stavěna roku 1844 a v následujícím roce dokončena až do Prahy. V přízemí školy (nyní dům rafinerie čp. 89.) byla umístěna pokladna s penězi na výplatu stavebních nákladů. Dráha rozdělila pečecký obvod na 2 části tak, že vesnice sama byla na straně severní, na straně jižní pak nebylo tehdá jediného stavení, stavba dráhy oživila Pečky obchodem; neboť z dalekých míst přijížděli sem povozy se zbožím nákladním a i pro ně. Stanice měla název Poděbrady—Pečky, a byla cílem pravidelně dojíždějících vozů poštovních a dostavníků, přivážejících cestující. Kladenské uhelné doly zřídily zde uhelné skladiště, jehož prvním správcem byl tehdejší poštmistr Vašíček, skladiště toto udrželo se v Pečkách velmi dlouho. Roku 1846 koupil pozemky na tzv. „ohradce“ Karel Weinrich, majitel cukrovaru v Salské, Němec, a postavil zde továrničku na výrobu syrobu z řepy, položiv tak základ k cukrovarnickému průmyslu v Pečkách. Roku 1847 začal pracovati a to s takovým úspěchem, že v krátké době značně zbohatl. Zemřel roku 1860 a závod převzal syn jeho Moric, který továrnu zdokonalil a rozšířil***). Okolní rolníci, vidouce tento úspěch Weinrichův z řepy cukrovky, kterou mu pěstovali a dodávali, založili akc. společnost a roku 1863 postavili v Pečkách akciový cukrovar rolnický (dnešní cukrovar na surovinu). Podnik tento však po 11 létech zkrachoval, a továrna přešla rovněž do vlastnictví Weinrichova.

III.

Roku 1864 provedeny byly volby obecního zastupitelstva dle nového obec. zřízení; prvním starostou zvolen Weinrichův ředitel Theodor Hahn, Němec, ale člověk spravedlivý. Prvá schůze nového zastupitelstva konána dne 21./8. 1864 ve 2 hod. odpo., a zápis o něm sepsal „Vojtěch Vašíček, výbor a spisovatel“, jak jest podepsán. Nejdůležitějším usnesením jest „usazení policejního služebníka“, — „tento se má provisorně na 1/4 roku přijmout; služného se ustanovilo na peněžitou částku 18 zl. r.č. měsíčně, svobodný byt a šatstvo; dále „návrh na odprodání obecních domků Č. 14. a 88. a vystavení radní síně, byt pro policajta a kumu na stříkačku“. V čl. 8. vydána nařízení, že cizí lidi se mají odkázat do hospody, škody na polích, lukách a zahradách trestati pokutou 1—10 zl., „zapovídá se pod zákonitým trestem hluk a povyk na veřejných místech, čím by obecní znepekovo bylo“, zapovězeno přísně pasení dobytka na cestách a mezích, a konečně „přivádí se v paměť zákony o zaopatření světla a ohně, též se napomíná, by se sirkami a dýmkami opatrně zacházelo“. Že péči měli o bezpečnost proti ohni svědčí usnesení v násl. schůzi, „aby každý kdo od obecných hasičích náradí něco v domě má, to do 8 dnů do dvorce č. 22. odevzdal. Pan Matěj Bureš a Fr. Procházka jsou ustanoveni, by při prvním ohni koně do stříkačky připřáhli“. Ve schůzi 26./2. 1865 sleveno 2 vdovám školné „ale mají naproti tomu dle možnosti při čistění školy bezplatně pomáhat“.

Že se na „sanytrovce“ také cihly vyráběly, svědčí usnesení ze 23./7. 1865 č. 7.: „Žádost Jana Cejky, aby se mu povolilo 8000 nepálených cihel na obecním místě u mlýna sobě vyhotoviti. Jelikož chud a nešťastím ohně postižen jest, povoluje se mu, by 4000 cihel nepálených si zdarma vyhotovil“. Dne 11./12. 1865 schváleny obecní účty, dle nichž vydání činilo 954 zl. 92t/2 kr., a příjmy 750 zl. 80t/2 kr.; schodek 204 zl. 12t/ kr., zvětšený o 60 zl. „pro představenstvo, na výlohy za cesty úřední“ rozvržen na obecní daň z pozemků. Válka roku 1866 zasáhla do jednání obec. zastupitelstva prvně 19.16., kdy se toto usnáší zaříditi opatřování a léčení 4 lehce raněných vojínů neb rekonvalescentů, náklad se uhradil sbírkami. V následující schůzi 6.17. 1866 zaručuje se obec za každou škodu, z váleč. události občanům způsobenou, vyjma` ohně a škody na polích, tedy také za dobytek ztracený „ať skrz requisici ať na přípřeži“. Starosta Hahn se zavázal dobrovolně nahraditi 2 ztracené vozy jinými z továrny. Ve schůzi 26./9. stanovena odměna za pár koní za den 3 zl. r.č. V téže schůzi povoleno na výlohy v čas války učiněné, „za žito od Jana Růžičky 20 zl., za nakládání jeho 80 kr., requisice od zaváděče Osvalda Taussiga od ck. vojska při zásobárně dobytka 15 zl.)****)

V této době starosta Hahn zemřel, a zvolen byl dne 2./10. 1866 starostou sedlák Václav Svoboda. Odměna starostovi stanovena na 10 zl. měsíčně. — Dne 14.14. 1867 oznámeno, že skrz ck. okresní úřad v Poděbradech zdejší obci 300 zl. r.č. co dar Jeho Veličenství císaře a pána pro válkou nejvíce stíženě občany doručeno bylo“. Peněz těchto bylo však použito na za placení žita, jež si musela obec vypůjčiti na 1000 bochníků chleba po třech librách pro ck. armádu.

Roku 1867 provedeny byly nové volby, a dne 28.18. 1867 zvolen byl starostou rolník Josef Smrkovský.

Zajímavý boj vedlo obecní zastupitelstvo proti zavedení školní přirážky. Dne 15.11. 1870 konala se volba členů místní školní rady, a ze 14 přítomných „úďů“ „odevzdáno bylo 13 lístků prázdných“; bohužel schází odůvodnění. Ve schůzi 23./10. 1870 předloženy výnosy ck. hejtmanství a ck. berního úřadu ze dne 15.11. 1870, a zvoleni byli pp. Mukařovský, Rehola, Kozák a Křeček, aby věc prozkoumali do příští schůze, která se konala) 19. 1870. Zde usneseno požádati okresní zastupitelstvo za pomoc při hájení samosprávy „proti ukládání daní, přirážek na školní potřeby způsobem nezákonným“, podati stížnost k místo držitelství proti vybírání přirážek na škol. potřeby 808 zl, 811/4 kr. žádati, aby školní budova, majetek obecní, „za soukromný ústav vyučovací prohlášena byla“, a konečně „pakli by zastupitelstvo mocí a silou donuceno býti mělo k výkonům, které by se jeho svědomí a právním citům přičilo, vzdává se svého působení, a nastupuje moci“. — To byl již zase starostou rolník Václav Svoboda, jenž svolané schůzi 30./12. 1870 oznámil při chod vojenské exekuce „na vydobytí 10 přirážky pro fond školní“ a toto se usnáší: „...tímto činem vidíme se my níže podepsaní v naší autoritě zkráceni, a co se autonomie obce týče ohroženi, následkem čehož se nuceni vidíme co zástupcové obce se z hodností naší poděkovati...“ Následek byl, že starosta Václav Svoboda byl ck. okres. hejtmanstvím ze svého úřadu sazen, avšak dne 12./2. 1871 zase znovu zvolen. Tím také jednání o tomto sporu končí, přirážka školní ovšem jest vybírána dodnes.

Ve schůzi dne 9./9 1870 schválen byl návrh Jos.Řeholy, aby bylo žádáno za povýšení Peček na městys, žádosti této bylo vyhověno rozhodnutím císařským až roku 1879.

V následujícím roce 1871 zřízeny byly v Pečkách první 3 svítilny, a zaveden byl pivní krejcar I zl. 80 kr. ze sudu piva a 3 zl. 20 kr. ze sudu kořalky; v téže roce, usnesením ze 6./5. 1871 zakročeno o povolení výročních trhů „když obec má za městys prohlášena býti“, to vždy ve čtvrtek: po Sv. Matěji, před Svatodušními svátky, před sv. Bartolomějem a po sv. Martinu; když na naznačený den svátek připadne, koná se výroční trh v den předchozí. Trhy tyto se udržely až do dnešního dne.

Poněvadž pak byla pocíťována nutnost zříditi místnost pro potřeby obecní, koupen byl v létě 1871 dům Čp. 141 od pošt mistra Vašíčka; dům ten upraven na obecní hospodu, později byla zde část obecné školy, nyní slouží veřejné škole mateřské a z části jest pronajat; dům ten koupen za 4745 zl.

Život společenský v této době se soustřeďoval na radimskou hospodu (dnes dům Čp. 356 Jos.Marka), kde také scházeli se úředníci rafinérští a kde asi vzalo svůj počátek německé kasino, později se přestěhovavši do hostince Závodského (nyní hotel Slavie); ostatní občanstvo docházelo do hospod druhých, později zejména do obecní hospody (nynější mateřská škola).

R. 1871 založen byl první pečecký spolek „Řemeslnická jednota“; příčina k utvoření tohoto spolku zavdána byla chudobou vdovy po řemeslníku (Pražák), jež pochovavši svého chotě, zůstala bez prostředků; aby se neopakovaly takové případy, má nový spolek podporovati řemeslníky v nemoci a rodiny jejich v případě pohřbu žitelova; místnost svoji měl nový spolek ve „Svojsické“ hospodě, (nyní „u Lva“ na náměstí). Spolek opatřil si později pohřební vůz (1878), který odváží pak až po dnešní dny nejen členy spolku, ale i většinu občanů pečeckých k poslednímu odpočinku.

Ve schůzi dne 7/11 1871 přijalo obecní zastupitelstvo jednohlasně návrh na udělení čestného občanství odstouplým ministrům poctivcům, hraběti Hohenwartovi, Dr. Schefkovi, Dr. Jirečkovi a Habětínkovi. Na potom uznání a zvláštní díky pp. hrab. Clam-Martinicovi, Dr. Riegrovi a Dr. Pražákovi za jich statečné hájení práv národa českého.

V následujícím roce vzniká v Pečkách třetí veliký podnik tovární na výrobu umělých hnojiv, lučebnin a spodia, tentokrát podnik českých akcionářů. Během let přešly akcie závodu do rukou německých a teprve roku 1890 zase se vrátily kapitálu českému, když je skoupila Kolínská úvěrní banka. Roku 1895 byl zbudován pobočný závod v Neu Erlaa u Vídně. Oba závody přešly pak v roce 1911 do majetku akc. továrny na vyrábění umělých hnojiv a lučebnin v Kolíně, jejíž filiálkou dodnes to várna jest.

V letech sedmdesátých ozývala se prvá volání po úpravě volebních řádů a tak dne 25./i. 1873 přijat jednohlasně návrh „by se zastupitelstvo usneslo na tom a přihlásilo se k petici českých vlastenců stran přímých voleb do říšské rady“. Boj proti zavedení školních úřadů, započavši proti přirážce školní končí se usnesením ze dne 1.12. 1873 „má-li se na vyzvání okres. hejtmanství volba do míst. škol. rady předsevzít“; zvoleni „s ohražením, že jen moci ustupujem“ Jan Mukařovský, Jak. Mendl, Jos. Urban a Jan Slabý.

Téhož roku dne 20./4. „představenstvo určuje, by Matěji Kozákovi za třikrát denně zvonění ročně 15 zl. z obecní pokladny se jemu vyplácelo. Mimořádné zvonění jednotlivce je povinen každý kdo je potřebuje si zaplatit.“ Zvonilo se v kaplička, která byla budována asi r. 1830 před svojsickou hospodou; stála na náměstí nedaleko nynější kašny, na nepatrné vyvýšině před nynějším pomníkem Masarykovým. Po vystavění katol. kostela byla kaplička sbořena (1912), obrazy a sošky z ní uloženy v městském museu a kopeček srovnán. Pod tímto kopečkem v hloubce asi 2 m

nalezena byla kostra, úplně již setlelá, hlinitá, pod jejíž hlavou byla bronzová spona. Nález, starý asi 2000 let, byl bohužel dělníky zničen, spona jest v museu uložena.

IV.

Nedostatek školních místností v dosavadní školní budově (u nádraží) zavdal podnět k úvahám o stavbě školy nové. V té době působil již v Pečkách řídící učitel Antonín Zikmund (1872) pracovník pilný, jenž hrál význačnou roli ve společenském životě pečeckém. Náklad na stavbu školy dělal značné starosti a chválovičtí občané dokonce prohlásili ve schůzi dne 18./12. 1873 (starosta Jan Svoboda a radní Jan Kurka), „že se od obce pečecké odškolí“, ohražující se proti placení nákladů na novou školu v Pečkách. Ku stavbě školy došlo však až v r. 1877, kdy vystavěna byla nová budova se 4 učebnami a bytem říd. učitele za 21387 zl. Jest to nynější dům čp.184, v němž jest umístěna Městská spořitelna. Na stavbu tu dostala obec 3000 zl. od zemského výboru. Škola byla vysvěcena dne 28./9. 1877 a na památku toho vydána tiskem báseň o 7 verších, z nichž uvádím poslední jako ukázkou:

Stůj, památníku doby probudilé,
štěpnice, stkvěj se v květu pro věky!
Původců hlásej snahy ušlechtilé,
vypěstuj lidstvu pravé člověky!
Dej Bohu — vlasti duše nejvěrnější,
a staň se svědkem doby blaženější!

Tisk opatřen jest na titulní straně obrazem školy, autor básně není znám.

Dle vypravování Zikmundova bylo před zbudováním této školy na 350 dětí ve škole staré, takže již v roce 1875 bylo polodenní vyučování následkem přeplněných tříd; říd. učitel Zikmund z námahy onemocněl chrlením krve, neboť po 3 měsíce musel vyučovati sám, když podučitel Jos. Rys odešel do Budiměřic a druhý podučitel Vojt. Symon odešel na vojnu.

Stará školní budova byla prodána za 44 330 zl. Mor. Weinrichovi, majiteli cukerní rafinerie.

Mezitím položen byl základ dalšímu podniku továrnímu. Roku 1876 přenesl do Peček svoji strojnickou dílnu Josef Jouza, založenou roku 1870 v Chotuticích. Započal se 4 dělníky v malé dílně proti lučební továrně (nynější dům čp. 174 cukrovaru) vyráběje z prvu secí stroje, řezačky a menší hospodářské stroje, správký a p. Později spojil se se svým bratrem Václavem, rolníkem ve Vítězově a pak slévačem, mistrem Jos. Suchým a zbudovali roku 1882 vedle strojírny také slévárnu. Píli zakladatelů a svědomitostí jejich dělnictva docílili výrobky továrny zvučného jména i za hranicemi; Firma Suchý, Jouza a spol., později Bratří Jouzové (od r. 1893) zachovala si dodnes význačné jméno v oboru hospodářských strojů. Po nějaký čas vyráběla také velocipedy (1895—1906).

V.

Život městečka se rozrůstal i se vzrůstem jeho rozlohy a tak v roce 1891 jest zřizována zvláštní obecní úřadovna a uvažována jest otázka zřízení místa obecního tajemníka a tak dne 8.18. ustanoven provísorně obecním tajemníkem Eduard Budinský, konceptní diurnista okres. hejtmanství v Poděbradech, služně stanoven na 600 zl. ročně a volný byt. Po roce byl „následkem nesprávného vedení účtů a obecních záležitostí vůbec beze vší výpovědi propuštěn“ a byl v říjnu 1882 nahrazen novým tajemníkem Aloisem Masopustem z Libně. Tento však byl své služby zbaven roku 1886 a na jeho místo ustanoven dne 19./4. 1886 nový tajemník Josef Smrkovský z Peček.

Roku 1881 byla veřejné dopravě odevzdána nová místní dráha pečecko-bečvárská s odbočkou do Kouřimě, dráha to velmi frekventovaná a výnosná.

Roku 1883 vystřídal dlouholetého starostu Václ. Svobodu, rolník Fr. Müller za býv. starostu, později i z obec. výboru odstouplého, nastoupil poprvé továrník Jos. Jouza, rovněž jeden ze svědomitých pracovníků obecních.

VI.

V témže roce vyniká vedle ochotníků, nový spolek Čtenářská beseda, který zejména v kulturním životě pečeckém hrál vynikající roli, hostil mnohé přední umělce, spisovatele a jiné vynikající osobnosti, zde také vznikl boj proti německému kasinu, jehož členy byli i Češi, Weinrichovi úředníci. Pozvolna přistupovali čeští lidé za členy kasina, a když dosáhli většiny, schválili rozchod kasina a odevzdání majetku Čten.besedě; to bylo r. 1887; z majetku kasina byl zachován mezi jiným také pozlacený lustr, který dnes visí v katol. kostele pečeckém.

Roku 1884 došlo k úpadku Weinrichovu, dělnictvo se ocitlo v nouzi, odstraněné teprve r. 1887 kdy vídeňská společnost to várnu koupila a znovu zřídila tak, že r. 1889 znovu výrobu cukru zahájila.

Vlivem slavností amerických Sokolů v Čes. Brodě (v Praze zakázaných) r. 1887 vzniká v Pečkách následujícího roku těl. jednota Sokol, cvičící v hotelu Slavie až do r. 1898, kdy si postavila vlastní tělocvičnu. Jednota plní dosud svoje poslání, a jest jedním z největších spolků pečeckých. V téže době byl založen místní odbor Ustř.Matice Školské, sbírající rovněž dodnes příspěvky na podporu hraničářských dělníků, svému národu věrných.

Roku 1886 byl poprvé zvolen starostou Václav Kreml, jenž po dlouhá léta stál v čele obce, dílem jako starosta, dílem jako I. náměstek, a jenž později byl jmenován čestným občanem, vedle Ant. Zikmunda, jehož práce byla rovněž čestným občanstvím odměněna.

Zikmund byl také intelektuel. původcem založení Městské spořitelny, navrhnuv již r. 1890 v obec. zastupitelstvu její zřízení. Činnost svoji spořitelna započala r. 1897 s ručením obce za vklady, dnes jest z ní veliký a moderně vedený ústav peněžní.

Roku 1891 vzniká nový průmyslový závod chemický (síran hlinitý), založený Němcem Bruno Bauerem ze Žitavy; za 7 roků úpadek jeho továrnu převedl do rukou majitelů lučební továrny, která v ní provoz zastavila, a roku 1908 ji prodala fy. Battista a Schulz, jež zřídila zde továrnu hospod. strojů; dnes jest závod specialisován na výrobu secích strojů a majetkem je Jos. Schulz.

Další továrna (slévárna a strojírna) zbudována dosavadním společníkem firmy Jouzovy, Jos. Suchým, roku 1893. Továrna vyráběla hospodářské a obráběcí stroje, nějaký čas také velocipedy, a rychle rostla, majitel byl dlouhý čas radním, syn jeho Ladislav starostou (1913—1919), dnes řídí továrnu vnuk jeho Lubor se svojí matkou.

Roku 1895 založil zde továrničku na cikorku Alois Kosina; závod přešel r. 1899 do rukou Vrat. Bartla na Smíchově a roku 1902 byl prodán Fr. Jiránkovi, který rozšířiv podnik prodal ho r. 1908 ing. Jiroutkovi jako továrnu chemickou na výrobu různých chemikálií pro průmysl pivovarský aj. Dnes jest závod pod firmou „Perla“ majetkem ing. Fr. Černého v Brně.

Roku 1895 vystupuje z obec. služeb úředník Jos. Smrkovský a na jeho místo nastupuje Jan Hejcman, jenž pak mnoho roků zdárně vedl úřad obecní.

V této době zahájeno bylo jednání o zřízení pokračovací školy živnostenské, která také byla péčí obce, průmysl. závodů a živn. společenstva v následujícím roce založena a pak vedením svého ředitele Frant. Freiberga, dopracovala se velmi pěkných úspěchů; p. ředitel Freiberg školu dosud se zdarem řídí.

Rovněž o zřízení veřejné čítárny knihovny bylo uvažováno z podnětu správce rafinerie ing. Ant. Brože; k jejímu zřízení došlo však až r. 1902 na náklad obce a z daru knihovny Nár. Jednoty Severočeské; také zde pracoval p. řed. Freiberg jako knihovník po dlouhá léta za pomoci pokladníka spořitelny Jos. Nováka, tohoto vystřídal r.1905 obec. úředník Fr.Volák, který stal se knihovníkem r. 1913 a funkci tu za pomoci členů knihov. komise a jiných dobrovolných pracovníků vykonával až do vydání zákona o knihovnách veřejných. Dnes jest knihovníkem učitel Jan Strádal. Knihovna za štědré pomoci obce plní zdárně svoje poslání kulturní. Veřejná čítárna bohužel pro nevhodné místnosti a i z jiných důvodů brzy zanikla.

Místní odbor Nár. Jednoty Severočeské byl založen r. 1896 a za řízení předsedy svého Otak. Hrázského, stal se kromě své velmi dobré činnosti menšinové, vlivným činitelem kulturním v obci. Maje vždy hojnost dobrých pracovníků, velmi nepatrně se střídajících, dal podnět k mnohým podnikům osvětovým v obci, jež dnes zdárně prosperují.

Roku 1897 byl zvolen starostou mlynář Karel Kříž; týž nechal ze své starostenské odměny zbudovati na náměstí kašnu, napájenou z vodovodu rafinerie; kašna ta dosud svému účelu slouží.

VII.

Roku 1895 založen byl závod kamenicko-sochařský Ant. Svobodou, mistrem kamenickým, pozdějším dlouholetým radním; závod velmi pěkně prosperoval a dnes opatřen moderními stroji, řadí se k nejlepším závodům toho druhu u nás. Žulové podstavce pomníku husova a Masarykova jsou dílem tohoto závodu, jehož majitelem jest syn zakladatelův Oldřich.

V záznamech této doby objevují se prvé zprávy o přípravách k stavbě dráhy z Peček do Poděbrad, z něhož vzešla pak myšlenka stavěti dráhu tu až do Hořic; projekty byly vypracovány a také rakouským parlamentem schváleny. Válka zastavila uskutečnění dráhy a po převratu jedná se již o dráhu hlavní z Peček až do Náchoda a k hranici; ovšem finanční obtíže značně zdržují uskutečnění trati tak žádoucí pro pečecký průmysl.

Provedenými volbami stal se starostou dosavadní náměstek Ant. Brož, jenž vedl správu obce až do r. 1908, kdy zemřel. Zasloužilý tento muž snažil se o rozkvět města a k jeho zásluhám nutno přičísti zahájení stavby kanalisační, stavby budov školních, zřízení škol měšťanských, založení mateřské školy, stavba katol. kostela a j.

Školní budova (nynější dívčí škola) byla zbudována r. 1901 nákladem ca. 105.000 K stavitelem Janem Sklenářem z Kolína, druhá pak, nynější chlapecká škola, postavena týž stavitelem roku 1909 nákladem 207.000 K. Obě školy jsou moderně vypraveny a značným nákladem udržovány. Říd. učitelé byli v Pečkách:

Ant. Zikmund od r. 1872, který po rozdělení škol r. 1893 zůstal na dívčí škole a na chlapecké ustanoven Jos. Kochta. Prvním ředitelem měšt. školy dívčí byl Jan Paulík, chlapecké Jos. Knobloch, po jehož odchodu na odpočinek r. 1925 jmenován ředitelem Frant. Jíří Mach, na dívčí škole po smrti Paulíkově Zdenka Klárová; tato odešla na měšt. školu do Vršovic a školu řídí zatím Václav Rollo; ředitelkou jest jmenována Růžena Faltinová.

Radniční budova přestavěna byla ze starého domu Mendlova, obcí zakoupeného, nákladem 26.104 K, rovněž stavitelem Janem Sklenářem z Kolína a byla r. 1901 svému účelu věnována.

Mateřská škola založena byla r. 1902 a řízena Ant. Zikmundem; starší pěstounkou jmenována Amalie Sladká, po jejímž provdání nastoupila na toto místo sl. Anna Pamrová, později říd. učitelkou mateř. školy jmenovaná, a za ni ustanovena učitelkou mateřské školy sl. Mil. Hejzmanová, které dosud na škole obě působí.

Již po několik roků byla sledována snaha ulehčiti přechodu přes trať stát. dráhy stavbou lávky neb podchodem a tak provedena v říjnu 1903 statistika pouliční frekvence v těchto místech : průměrně přešlo trať denně (od 5 hod. ráno do 7 hod. večer) 510 povozů (včetně neděli) a závory byly zavřeny denně v téže době 3 hod. 49 min. průměrně. Stavbu lávky, ač již před válkou povolenou, litice válečná zastavila a došlo k stavbě podchodu teprve po převratu.

Husovy oslavy konány byly pravidelně sdružením všech místních spolků již od r. 1903 a ze sbírek, při těchto oslavách získaných, zhotoven byl mistrem Stan. Suchardou bronzový pomník Husův. Socha přivezena do Peček po začátku světové války a ukryta před rekvisicemi kovů v museu. Dne 20./5. 1919 Položen byl k podstavci základní kámen s příslušnými listinami a pomník odhalen dne 6.17. 1919 slavnostním způsobem.

Již v létech devadesátých byl v Pečkách založen „Spolek pro postavení katol. chrámu Páně v Pečkách“, sbírající příspěvky a snažící se o přípravy k zbudování kostela. Katol. bohoslužby konány od zřízení měšťan. škol ve školní tělocvičně, v jejíž nynější šatně stál oltář od tělocvičny ve vřední dny stěnou oddělený. Teprve starosta Brož urychlil přípravy intenzivními sbírkami mimo Pečky tak, že stavba kostela mohla být provedena; nedočkal se však dokončení, byv z nedostavěného kostele první pohřbíván po novém roce 1909. Kostel projektoval arch. Kar. Štěrba z Kolína a stavěl stavitel Jan Sklenář z Kolína. Kostel zasvěcen jest Sv. Václavu. Zvláštností kostela jest klenutý strop z dutých desek v trámův, které jest uvnitř chrámu nekryté. Prvým knězem tohoto chrámu byl škol. katecheta Jos. Štella, druhým a dosavadním Fr. Havelka.

Tiskárna vzniká v Pečkách roku 1909, jsouc založena typografem Stan. Šellenbergem ze Žižkova společně s Aloisem Vláškem, který koncessi r.1911 převzal sám, avšak téhož roku ji odevzdal nynějšímu majiteli Fr. Forejtovi. Tento tiskárnu značně rozšířil a zdokonalil, takže výkony její vyhovují moderním požadavkům.

Od roku 1910 bylo jednáno o zřízení obec. hřbitova, k jehož stavbě však došlo až těsně před válkou a hřbitov otevřen dne 10.110. 1915. Stavbu provedl Al. Falta z Peček nákladem 20.000 K.

Poněvadž tehdejší nádraží nedostačovalo stále vzrůstající frekvenci, zahájeno bylo r. 1911 jednání o zbudování nádraží nového, nádraží postaveno bylo roku 1912 po dohodě s obcí pečekou, která postoupila pro ně část svého p aby uvnitř zůstalo místo pro koleje příští dráhy z Peček do Poděbrad a Hořic.

V téže době sjednána byla s firmou Křižíkovou v Karlíně smlouva o zbudování elektrovodné sítě v Pečkách, připojené na elektrárnu kolínskou; síť odevzdána provozu následujícího roku a stála okrouhle 45.000K.

Evangelíci pečečtí, přifařeni byli až dosud k evang.chrámu velimskému, avšak již po mnoho roků připravovali stavbu svého kostela v Pečkách. Značným přispěním českých souvěrců v Americe měla být stavba nového „jubil. chrámu Mistra Jana Husa“ dokončena a vysvěcena v pětisté výročí smrti Mistrovny dne 6./7. 1915. Také zde válka světová změnila plány; ačkoli základní kámen byl položen 16./S. 1914, stavba odevzdána svému účelu teprve 28./9. 1916, posvěcena však až dne 16./5. 1918, v kterémž roce byl v Pečkách také zřízen samostatný církevní sbor evangelický. Chrám projektován a stavěn byl arch. O. Liskou z Hradce Králové se stavitelem Fňoukem. Chrám jest novým typem česko-bratřsk.kostela s farou v pozadí a stojí na bývalém evangel. hřbitově, který byl exhumován r. 1919 a mrtvoly po chování na hřbitově obecním. Prvním a dosavadním farářem je zde od r. 1919 Jan VI. Šebesta.

VIII.

Výstřely Sarajevské rozpoutaly světové běsnění válečné, přes něž řídil osudy obce starosta Lad. Suchý (od roku 1913) s několika zbylými členy obec. rady a 4 úředníky.

Těžkosti doby válečné i bojů za svobodu nemají dostatečného odstupu časového a uveřejnění jich ponechávám době pozdější. Jako v mnohých místech jiných i v Pečkách byla prohlášena republika s balkonu radničního dne 14.11. 1918, avšak úřady věc tu již vyšetřily jen formálně, takže den převratu 28./10. 1918 mohl být tím radostněji proveden.

Novými volbami dle republikánských volebních řádů dosazen na starostenský stolec Frant. Zubík, úředník nemoc. pokladny, který byl v následujícím roce vystřídán nynějším starostou Otak. Hrázským, úředníkem rafinerie cukru.

Rozhodnutím vlády republiky ze dne 6./3. 1925 povýšen byl městys Pečky na město. V první městské radě zasedají vedle starosty Otak. Hrázského, ing. Ant. Heisig, správce továrny, jako I. náměstek, Frant. Čejka, rolník, jako II. náměstek a jako členové městské rady: dělník Jos. Barták, vzorkář Jindř. Lepič, pekař Alois Hovorka, slévač Jar. Kopejtko, kovář Jos. Bruner, úředník Fr. Zubík a soustružník Fr. Barták; v měst. zastupitelstvu pak: Jan Bažant, Anna Burešová, Jos. Dobiáš, Václav Franěk, Fr. Freiberg, Fr. Horáček, Karel Lebeda, Mar. Mašínová, Frant. Navrátil, Jos. Novák, Václav Pícha, Bedřich Plaňanský, Frant. Růžička, Kar. Růžička, Al. Sajvera, Oldř. Sládek, Fr. Stchhk, Kar. Štěpán a Fr. Tomášek. Městské úřednictvo: tajemník Fr. Volák, místotajemník Fr. Beneš, účetní Jos. Fišer, pol. komisař Al. Jaroš, oficiálové Em. Malá a Fr. Řezáč, kancelista Jos. Müller a zvěrolékař Jos. Kálal.

IX.

Roku 1876 provedeny nové volby obecního zastupitelstva, v němž poprvé zasedá jako radní rolník Václav Kreml, s jehož jménem jest spojeno řízení Peček po dlouhá léta.

Toho roku dne 18./12. usnází se zastupitelstvo žádati za zřízení četnické posádky v Pečkách, na jejíž vydržování „uvoluje se přítomný pan Weinrich přispívati 50 zl za sebe a 50 zl. za továrnu na lučebniny; „a svoluje se jednohlasně, aby nabydnuto bylo desítiletý byt zdarma pro tuto četnickou obsádku z nad uvedených prostředků niknouti“. Žádost se opakovala znovu roku 1879.

Roku 1877 uspořádalo obecní zastupitelstvo svůj ples v obecní hospodě (nynější mateřská škola), výtěžek 100 zl. věnován byl hasičskému sboru, který se ku konci roku utvořil, usnesením ze dne 27./I. 1878 „Co se týče stříkačky, tedy k návrhu pana Weinricha usneseno, že bude-li třeba v Pečkách stříkačky, stojí vždy k službám jak obecní tak stříkačka z továrny pana Weinricha“. V téže schůzi jednohlasně usneseno general. zastupitelství pojišť. banky Slavie „své uznání najevo dáti za onu laskavost a pečlivost, jež zřizování našemu spolku hasičskému ctěná banka Slavie najevo dala“. Od té doby působí hasičský dobrovolný sbor v Pečkách, konaje svá cvičení na dvoře obecního domu Čp. 141. (nyní mateř. škola), kde mu byla později zbudována dřevěná věž ku cvičením praktickým; dnes věž tato již neexistuje.

Ku konci roku 1878 dostává se obci pečecké pochvalné uznání „za příčinou sbírání příspěvků pro raněné vojíny, zaslané od Jeho Excellence pana Místodržitele (válka v Bosně).

V tomto roce založen byl v Pečkách další spolek vojenských vysloužilců. Spolek nesl dlouhá léta rakouský nátěr, uniformu s „fedrpuší“, na praporu s jedné strany zemský znak Český, s druhé rakouský orel. Ba i velení měl po nějaký čas německé, vojenské. Po ostrých bojích Čechů s rakouskými vládami v létech devadesátých odložil spolek staré uniformy, a opatřil si stejno kroje šedo zelené s mysliveckými klobouky. Spolek měl ráz podpurný, byl svědomitě veden, avšak rozešel se r. 1914. Prapor jeho a jedna kniha zápisní jsou uloženy v museu městském.

Ve schůzi dne 24./10. 1879 čten „úřední výnos, jímžto se ob.zastupitelstvu oznamuje, že Jeho ck. apoštolské Veličenstvo ráčil nejmilostivěji obec Pečky na městys povýšiti. Vnesení toto vzato s nadšením u vědomost a povoláno třikráte sláva Jeho Veličenstvo Císaři Pánu“. V téže schůzi „z návrhu pana starosty (Václav Svoboda) usnešeno, aby se prohlášení toto stalo slavným způsobem a to sice v den Všech Svatých (1./11. 1879). K účelu tomu ustanovuje se 25 zl. r. č. a splnomocňuje se pan starosta, aby k slavnosti této program sestavil“. Jak vypravuje Zikmund, hudba procházela městem již ráno, a slavnost byla okázalá. V téže schůzi usneseno zavedení týdenních trhů „a k vedení po řádku při nastávajících trzích navrhuje se pánové p. J. Mendl a p. Jan Müller, kterýžto návrh se jednohlasně přijímá“. Týdenní trhy byly původně stanoveny na sobotu, povoleny však byly na pátek, a tak se prvý týdenní trh v Pečkách konal v pátek dne 20./8. 1880.

V témže roce stanovena byla policejní hodina na 11. hod. noční v zimě, v létě na 12. hod., pro kořalny v 8 hod. v zimě a v 9 hod. v létě; v neděli a ve svátek musejí býti kořalny zavřeny od 9. do 2. hod., ráno o 5. hod. otvírány. Řezníkům a pekařům nařizeno podávati zprávy o cenách potravin pod pokoutou 2—10 zl., a / zaved. dozor nad potravinami.

V létech sedmdesátých působilo v Pečkách družstvo divadelních ochotníků; režisérem byl pravděpodobně Zikmund; družstvo bylo štědře obcí podporováno. Roku 1880 kupovalo družstvo nové jeviště z podílů po 20 zl., jichž obec si 5 zakoupila a sice tehdy, až bude subskribováno 500 zl. teprve obec převezme oněch 20 pětizlatových úpisů co půjčku na ochotnické divadlo, avšak především vyhražuje si obecní zastupitelstvo ono právo, aby byla obec považována za nejprvnějšího věřitele. Spolek tento plnil poctivě svoje kulturní poslání po dlouhá léta a byl také střediskem vlastenecké společnosti pečecké, jakousi protiváhou německého kasina. Zde také bylo středisko, z něhož vyšel popud k založení Čtenářské besedy.

Že škola pečecká a její zařízení již tehdy budilo pozornost, svědčí výstava, kterou správa obecní školy uspořádala dne 31./7—1./8. 1880. O výstavě napsaly „České noviny“ dne 5.18.

1880: „Školní výstavu uspořádali na konci školního roku páni učitelové v Pečkách na dráze*****) vedením zasloužilého říd. Učitele p. Zikmunda. Vystaveny byly práce a učební pomůcky, které podaly potěšitelný obraz tamnější činnosti v prospěchu školství, Na chodbách školní budovy vyvěšeny byly mapy, názorné obrazy a přehledné nástiny okresu pečeckého, nejvíce pp. učitelů zpracované, kdežto výstavní síň téměř přeplněna byla jednak pracemi žáků a žákyň, jednak učebními pomůckami, mezi nimiž nalézá se hojný počet vzácných exemplářů. Práce pravopisné, početní a výkresy podaly utěšený důkaz o značném pokroku žactva, kdežto ruční práce děvčat všeobecně došly obliby. Četné zmínky mincí, as 1200 kusů čítající, mezi nimiž se mnoho krásných exemplářů nalézá a kterou ochotně propůjčil p. Karel Mendl ml. důmyslné uspořádání výstavy slouží řídicímu učiteli p. Ant. Zikmundovi, jakož i ostatním pp. učitelům ku cti nemalé a jest žádoucí, aby podobné výstavy se opakovaly.“

V těchto dobách byla také v Pečkách vydržována pokoutní německá škola, pro níž snažilo se kasino získati obecní dům (nyní mateř. škola), to se ovšem nezdařilo a tak tato škola pod rouškou vyučování židovského zůstala ve starém svém umístění v domku čp. 85 za nynější radnicí (dům nyní náleží Ferd. Vendlovi). Vyučoval zde žid košerák bez povolení i způsobilosti, až na stížnost správy obecné školy byla škola ta zakázána*****).

*) Poděbradsko 79., 94., 99., 109., 111., 114., 108., 134.

**) Písmeny K. M. B. nad dveřmi.

***) Pam. list Řem. Jed. 1911

*****) Dle vypravování p. Kremlova vítal starosta Hahn pruské vojsko do Peček svojí mateřštinou (bylť Němec.stát. příslušníkem tak jako jeho zaměstnavatel Weinrich) a touto „protekcí“ byly Pečky ušetřeny mnohých škod.

*****) Ohybné „na dráze“ bylo nařízením republik. úřadů odstraněno: nyní jen „Pečky“.

*****) Z vyprávění Zikmundova

X Text je záměrně ponechán v původní podobě bez jazykových a slohových úprav. Proto nemusí přesně odpovídat současným platným pravidlům českého pravopisu a mohou se v něm objevit i méně obvyklé výrazy